

Monumentnummer*: 514646

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **10 augustus 2001**
Kadaster deel/nr **82732/75**

Woonplaats* **Bilthoven** Gemeente* **De Bilt** Provincie* **Utrecht**

Locatiennaam **Bilthoven** Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* **De Bilt** Sectie* **A** Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel **3234**

Omschrijving**

Omschrijving

Het aan de noordzijde van het plantsoen gelegen ECONOMIEGEBOUW heeft een samengestelde plattegrond en telt variërend één en drie bouwlagen. Het is daarmee het hoogste gebouw op het terrein. Het gebouw bestaat uit een aantal geschakelde volumes: een langgerekt volume van één bouwlaag staat haaks op het plantsoen en sluit aan de achterzijde aan op een bouwvolume van drie bouwlagen dat evenwijdig aan het plantsoen is gezet. Het bouwvolume dat haaks op het plantsoen staat, heeft een van oorsprong symmetrische voorgevel (zuiden) van twee vensterassen breedte, met op elke as een drielichtsvenster met muurdammen. De vensters hebben brede betonnen lateien. In de top is een hoogreliëf van geglazuurde tegels van de beeldhouwer Charles Vos (zie hieronder). Tegen de linker zijgevel bevindt zich aan de voorzijde een aanbouw onder lessenaarsdak. Aan de voorzijde heeft de aanbouw een rondboogvormige deur.

Tegen de rechter zijgevel was oorspronkelijk een soortgelijke aanbouw onder lessenaarsdak gezet maar deze is, ten behoeve van een grote uitbreiding tegen de gehele rechter zijgevel, afgebroken. Deze uitbreiding is van ondergeschikt belang. In de linker zijgevel zitten overwegend achtruitsvensters. Meer naar achteren heeft het volume een plat dak met gemetselde borstwering. Hier sluit het haaks aan op het bouwvolume van drie bouwlagen. Links van de aansluiting bevindt zich een rondboogvormige poort die naar de binnenplaats leidt. De achtergevel aan de binnenplaatszijde heeft een regelmatige vensterindeling. De binnenplaats is door twee

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vleugels van één of twee bouwlagen omsloten. Deze vleugels zijn gesloopt en in aangepaste vorm herbouwd. Het zogenaamde machinegebouw in het midden van de binnenplaats is diverse malen verbouwd en uitgebreid. De vleugels en het machinegebouw zijn derhalve van ondergeschikt belang. Aan de linkerzijde van de linkervleugel is een tweede poort die aansluit op het zusterhuis. Het interieur van het economiegebouw bezit geen bijzondere elementen waardoor deze als van ondergeschikt belang kan worden beschouwd.

Het RELIEF uit 1933 van beeldhouwer Charles Vos, is bevestigd aan de voorgevel van het economiegebouw. Het in kleur uitgevoerde reliëf heeft als titel 'Herwonnen Levenskracht' en verwijst naar de naam die de Katholieke Arbeidersbeweging had gegeven aan haar instelling ter bestrijding van de tuberculose. Het uit elf geglazuurde panelen opgebouwde kunstwerk geeft een centraal geplaatste arbeider weer die zijn armen naar het licht opengespreid heeft, als uiting van de overwinning op de ziekte. Aan weerszijden van deze persoon bevindt zich een andere arbeider, links knielend en rechts halfliggend. Zij zien op naar de genezen man, omdat hij de personificatie van de genezing is. Zij worden ondersteund door een dominicaanse zuster die eveneens vol bewondering naar de genezen arbeider wijzen en kijken. Links boven in het reliëf is een zon afgebeeld als symbool van de nieuwe levenskracht of vitaliteit. De bloeiende zonnebloemen aan weerszijden van de genezen arbeider versterken deze zonnelymboliek.

Waardering

Het economiegebouw is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde vanwege de oorspronkelijke functie in relatie met de geschiedenis van het sanatorium, alsmede van architectuurhistorische waarde als herkenbaar voorbeeld van een economiegebouw met onder andere keukens en dienstvertrekken. Tevens van ruimtelijk-functionele en ensemblewaarde als onderdeel van het complex Berg en Bosch en van situationele waarde ten opzichte van de kapel en het administratiegebouw.

Het reliëf is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als kunstzinnige uiting uit de eerste helft van 20ste eeuw, alsmede van kunsthistorische waarde als voorbeeld van een op de oorspronkelijke plaats bewaard gebleven reliëf van de beeldhouwer Charles Vos.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Gezondheidszorg

Functie

Sanatorium